

Aanpak racisme in sport vraagt lange adem en blijvende aandacht

11 mei 2021

In zijn [zaterdagse column](#) schreef Volkskrant-journalist Paul Onkenhout op 16 april jl. over de opvallend ruime aandacht die de publicatie van Stanley Menzo's biografie had gekregen. Het was 'een inhaalslag', zo betoogde Onkenhout. Dertig jaar geleden kreeg Ajax-keeper Menzo regelmatig uiterst kwetsende spreekoren, racistische verwensingen en bananen naar zijn hoofd. Op een enkel uitgebreid interview door Frénk van der Linden na, zou daarvoor toen geen aandacht zijn geweest. 'Zo ging dat gewoon (...) niet één krant schreef erover, niet één politicus kaartte het aan. Menzo werd aan zijn lot overgelaten (...) De media lossen een oude schuld in. Het werd tijd.' Had de schrijver meer historisch besef gehad of een beetje onderzoek gedaan, dan was dit vast niet geschreven.

Ook begin jaren negentig was er namelijk veel verontwaardiging over deze stuitende gang van zaken. Vanuit de politiek en de sport werd ook actie ondernomen. En de media schonken er veel aandacht aan. Ruim een half jaar voordat het aangehaalde interview met Menzo in *NRC Handelsblad* werd gepubliceerd vulde het *AD* bijvoorbeeld al een hele pagina met een artikel onder de veelzeggende kop 'Zwarte keeper dubbel doelwit' en vond in Papendal het congres *Kleur bekennen* plaats, helemaal gewijd aan discriminatie in de sport.

Onder meer *Het Nieuwsblad van het Noorden* deed verslag van dat congres: 'Minister wil discriminatie in sport te lijf'. Jazeker, minister Hedy D'Ancona zat op de eerste rij en voerde het woord. De politiek was verontrust en maakte geld vrij voor anti-discriminatiebeleid in de sport. Ik werd door de NSF aangesteld om dat beleid te ontwikkelen. Amper aan de slag stond de eerste tv-ploeg al in Papendal op de stoep. Vele tientallen mediacontacten volgden.

Plan van aanpak, nooit uitgevoerd

Voor de aanpak van discriminatie in stadions heb ik destijds samen met de KNVB een brede werkgroep geformeerd. Daar is Menzo destijds ook een keer aangeschoven. De samenwerking met de voetbalbond ging heel moeizaam maar uiteindelijk kwam er een behoorlijk ambitieus [plan van aanpak](#) uit voort. Dat is helaas nooit echt uitgevoerd. De bond had er nauwelijks geld voor over en aarzelde sowieso om in actie te komen want elke aandacht voor wangedrag van voetbalsupporters zou wel eens tot meer wangedrag kunnen leiden. Het kwam hierover tot een conflict tussen NSF en KNVB dat de voorpagina's en de journaals haalde. En dat was niet omdat iedereen zijn schouders ophaalde over deze problematiek.

In het betaald voetbal werd vervolgens weinig ondernomen, in de breedtesport wat meer. Hoe dan ook werden allerlei initiatieven ontplooid om discriminatie in de sport tegen te gaan en integratie te bevorderen. Het zijn er teveel om op te noemen, maar laat ik er eentje uitpikken: alle sportbonden aanvaardden tijdens de ALV van NOC*NSF in mei 1994 een gedragscode ter voorkoming en bestrijding van discriminatie in de sport: [Discriminatie buitenspel](#).

Vasthouden aandacht

Het is lastig om de effecten van dit soort beleidsinspanningen te meten en systematisch longitudinaal onderzoek van supportersgedrag ontbreekt, maar wie met enige distantie kijkt naar het gedrag van de voetbalsupporters van toen en van nu, kan toch wel vaststellen dat het er op de tribunes tegenwoordig wat beschaafder aan toe gaat dan in de jaren negentig. Het neemt niet weg dat discriminatie en racisme nog steeds voorkomen en dus ook aandacht verdienen. Maar het vasthouden van die aandacht valt niet mee.

De gedragscode is in de vergetelheid geraakt. En de aandacht voor de problematiek is langzaam weggeëbd. Niet alleen in de sport, ook in de politiek en in de media. Af en toe laait deze weer even op als zich een incident voordoet. Dat gebeurde recent ook weer eens toen Excelsior-speler Ahmad Mendes Moreira het veld uitliep nadat hij door aanhangers van FC Den Bosch racistisch was uitgejouwd. Tegen de achtergrond van de binnenlandse Zwarte Piet discussie en de internationale Black Lives Matter-beweging kreeg dit incident extra lading en is het de aanleiding geworden voor nieuwe beleidsplannen en acties, onder het motto [Ons voetbal is van iedereen](#).

Lange adem

Het is triest om te constateren dat we als sport en samenleving er nog maar niet in zijn geslaagd om deze problematiek structureel het hoofd te bieden, maar meer dan ooit lijkt de tijd daarvoor nu wel rijp. Maar pas op, als er iets is dat de afgelopen decennia ons leren, is het wel dat de aanpak van misstanden in de sport een kwestie is van lange adem en blijvende aandacht.

Want net als bij racisme en discriminatie zien we ook bij andere misstanden in de sport dat er sprake is van een cyclisch patroon: incident > verontwaardiging > roep om actie > beleidsontwikkeling > aandacht ebt weg > incident > verontwaardiging enzovoorts. Zie wat er is gebeurd rond andere misstanden. Momenteel staat het grensoverschrijdend gedrag in de turnsport volop in de schijnwerper, maar ook deze problematiek is niet nieuw en kreeg al veel eerder aandacht. En niet alleen in het turnen, maar bijvoorbeeld ook in het tafeltennis (Bettine Vriesekoop) en tennis (Richard Krajicek).

Affaire Ooms

Of neem het seksueel misbruik in de wielersport dat enkele jaren geleden tot heftige verontwaardiging leidde en een aanzet gaf tot nieuw beleid. Het kende vele precedentes, o.a. in de geruchtmakende affaire Ooms in het judo. Al in de jaren negentig van de vorige eeuw werd serieus werk gemaakt van de aanpak van wat toen nog 'seksuele intimidatie in de sport' werd genoemd. Doping in de sport, is ook zo'n thema dat te lijden heeft onder wisselende aandacht, en dat geldt ook voor competitievervalsing, matchfixing.

Dat de geschiedenis zich steeds weer herhaalt is natuurlijk niet uniek voor de sport. Het is ook moeilijk om het eerder geschetste cyclische patroon te doorbreken, want er zijn steeds weer andere zaken die om beleidsaandacht en -inzet vragen, en die zijn per definitie schaars. Maar moeilijk is misschien niet onmogelijk. Door structurele verankering van aandacht voor dergelijke misstanden in beleid en regelgeving kan meer en erger wellicht toch worden voorkomen.